

30.4.2026

SUPU 493/01.04.01.00/2026

Eduskunnan hallintovaliokunta

Hallituksen esitys HE 50/2026 vp eduskunnalle Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunta on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan muutettavaksi perustuslain 10 §:ää. Esityksen pääasiallisena tavoitteena on tarkistaa perustuslain kyseisen pykälän sääntelyä niin, että siinä huomioidaan rikollisuudessa ja turvallisuusympäristössä tapahtunut muutos ja mahdollistetaan uhkaperusteista rikostiedustelua koskevista toimivaltuuksista sekä kotirauhan suojaan puuttuvista siviili- ja sotilastiedustelutoimivaltuuksista säättäminen.

Suojelupoliisi toteaa pitävänsä hallituksen esitystä hyvin valmisteltuna. Perustuslain 10 §:n 3 momentin täydentäminen saman pykälän 4 momentin sanamuotoa vastaavasti niin, että se sallii säätää välttämättömistä kotirauhan suojaan ulottuvista toimenpiteistä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta ja muusta sellaisesta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, on Suojelupoliisin näkemyksen mukaan välttämätöntä.

Nykyinen sääntely merkitsee sitä, että siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisilla ei missään tilanteessa, kansallisen turvallisuuden uhkan vakavuuteen katsomatta, ole oikeutta hankkia uhkatietoa kotirauhan piiristä. Asunto on siviili- ja sotilastiedustelulta käytännössä täydellistä immunitaattia nauttiva tila. Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan osallisten tahojen näkökulmasta sääntely mahdollistaa näin ollen oman toiminnan jokseenkin aukottoman suojaamisen sijoittamalla se asuntoihin. Suojelupoliisin havainnot viittaavatkin siihen, että nykysääntelyn suomia mahdollisuuksia laajasti ja osaksi systemaattisesti käytetään hyväksi kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan valmistelussa ja suunnittelussa. Sääntely mahdollistaa myös toimintaan tarvittavien tekovälineiden – mukaan lukien aseiden ja räjähdysaineiden – säilyttämisen ja varastoinnin asunnoissa ilman vaaraa siviili- tai sotilastiedustelun puuttumisesta asiaan.

Varsinkin valtiotoimijoiden intressi väärinkäyttää kotirauhan suoja sääntelyä Suomen tärkeimpien turvallisuusasetusten vastaisessa toiminnassa on merkittävästi kasvanut. Tähän vaikuttaa ensinnäkin se, että perustuslain 10 §:n 4 momenttia muutettiin vuonna 2018 niin, että mahdollistettiin luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan kohdistuvasta siviili- ja sotilastiedustelusta säättäminen. Perustuslakimuutoksen nojalla annettujen siviili- ja sotilastiedustelulainsäädäntöjen avulla pystyttiin tukkimaan monia merkittäviä lainsäädännön aukkoja ja puutteita. Uhkatoimijoiden näkökulmasta muutos kuitenkin entisestään korosti lakiin yhä jääneiden

aukkojen merkitystä niiden toiminnassa. Valtiollisten toimijoiden tehtäviin kuuluu tuntea kohdemaan – tässä tapauksessa Suomen – lainsäädäntö ja hyödyntää sen katvealueita omaa toimintaansa varten.

Kotirauhan suojasääntelyn väärinkäyttöintressiä on samoin lisännyt se, että Suomi on Ukrainan sodan alkamisen jälkeen laajamittaisesti karkottanut täällä diplomaattisella peitteellä toimineet ja diplomaattista immuniteettia nauttineet Venäjän tiedustelu-upseerit. Tämä on aiheuttanut Venäjälle tarpeen vakoilussaan ja vaikuttamisessaan siirtyä muunlaisten kuin diplomaattisten peitteiden käyttöön. Kotirauhan suojasääntely antaa uusia ilmenemismuotoja hakevalle Venäjän vihamieliselle toiminnalle saman asteisen koskemattomuuden Suomessa kuin aiemmin diplomaattinen immuniteetti.

Globaali turvallisuusympäristö on aivan viime aikoihin saakka edelleen heikentynyt monialaisesti ja ennalta-arvaamattomasti, eikä ole syytä olettaa, etteivätkö kansainväliset vastakkainasettelut jatkossa voisi entisestään kärjistyä. Suomi on Venäjän rajanaapuri, ja sillä on tästä johtuen erityisen vaikea geopoliittinen asema kansainvälisten konfliktien syvetessä ja niiden saadessa uusia suuntia. Viimeistään Ukrainan sodan päättyessä Venäjän konfrontatiivinen toiminta ja sitä varten käytössä olevat huomattavat resurssit tulevat todennäköisesti etsimään myös uusia purkautumisreittejä. Suomi saattaa olla otollinen kanavoitumisreitti Venäjän aggressiiviselle vaikuttamistoiminnalle niin maantieteellisestä asemastaan kuin lainsäädäntönsä tätä toimintaa varten jättämistä mahdollisuuksista johtuen. Se seikka, että pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat ovat nykyisin Suomen tiedusteluviranomaisten tiedonhankinnan ulottumattomissa vähentää olennaisesti tiedusteluviranomaisten kykyä suojata Suomen kansallista turvallisuutta jatkuvasti vaikeutuvassa turvallisuustilanteessa.

Suojelupoliisi näkee aiheelliseksi painottaa, että kotirauhan suojasääntelyn Suomen tiedusteluviranomaisten toiminnan tuloksellisuutta heikentävä vaikutus ei rajaudu pelkästään kotirauhan suojaamisesta tiloissa tapahtuvaan tiedonhankintaan, vaan kyse on laajemmasta asiasta. Sääntely vaikuttaa välillisesti mutta laajamittaisesti tiedustelumenetelmien käytettävyyteen myös muualla kuin kotirauhan suojaamisesta tiloissa. Tämä koskee muun muassa peitetoiminnan ja tietolähteen ohjatun käytön kaltaisia menetelmiä. Niitä käytettäessä on hyvin todennäköistä, että tiedonhankinnan kohteena oleva henkilö ennemmin tai myöhemmin kutsuu tiedonhankkijan vierailulle asuntoonsa. Koska tiedonhankkijan kotirauhan suojasääntelyn ehdottomuudesta johtuen edellytetään kaikissa tilanteissa kieltäytyvän tällaisista kutsuista ja kun toistuva kutsuista kieltäytyminen saattaa johtaa tiedonhankkijan paljastumiseen, joudutaan jo tiedusteluoperaatiota suunniteltaessa harkitsemaan, onko sen aloittaminen ylipäättään mahdollista. Tiedustelumenetelmä saattaa siis jäädä kokonaan käyttämättä, vaikka sen tavoitteena tai tarkoituksena ei ole tiedon hankkiminen kotirauhan suojaamassa tilassa.

Kotirauhan suojasääntely vaikuttaa välillisesti mutta merkittävästi myös muun muassa sellaisen tärkeän tiedustelumenetelmän kuin teknisen laitetarkkailun käytettävyyteen siviili- ja sotilastiedustelutoiminnassa. On syytä korostaa, että kyseisen menetelmän käyttö ei sinällään lainkaan kohdistu kotirauhan suojaan, vaan erilaisten teknisten päätelaitteiden sisältöön ja niiden väliseen viestintään. Menetelmän käyttöön saaminen kuitenkin edellyttää asennustoimenpiteiden suorittamista kyseisiin päätelaitteisiin, ja

päätelaitteiden sijainnista johtuen asennustoimenpiteet olisi monessa tapauksessa mahdollista toteuttaa vain kotirauhan suojaamissa tiloissa. Koska nykysääntely ei tätä salli, jää tiedustelumenetelmän käyttö vähäisemmäksi kuin mikä olisi välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Hallituksen esityksessä todetulla tavalla perustuslain 10 §:n 3 momentin ehdotetun rajoitusperusteen puitteissa myöhemmin säädettäviin tiedustelutoimivaltuuksiin tulee liittää vahvat ja tehokkaat oikeusturva- ja valvontajärjestelyt. Siviili- ja sotilastiedustelua koskeva rajoitusperuste olisi samasanainen kuin se, joka otettiin perustuslain 10 §:n 4 momenttiin vuonna 2018. Kyseisen rajoitusperusteen nojalla säädettiin vuonna 2019 siviili- ja sotilastiedustelun toimivaltuuksista sekä niihin liitetyistä poikkeuksellisen vahvoista ja tehokkaista oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä. Niihin kuuluvat muun muassa riippumattoman tuomioistuimen laaja päätösvalta tiedustelumenetelmien käyttöä koskevissa asioissa, kyseisten asioiden ratkaiseminen vahvennetussa tuomioistuin kokoonpanossa, tiedusteluvalvontavaltuutetun läsnäolo- ja puheoikeus asioiden tuomioistuin käsittelyssä, tiedusteluvalvontavaltuutetun oikeus kannella tuomioistuimen päätöksistä, jokaisen oikeus tehdä kantelu tai tutkimispyyntö tiedusteluvalvontavaltuutetulle, tiedusteluvalvontavaltuutetun oikeus keskeyttää ja lopettaa lainvastaiseksi katsomansa tiedustelumenetelmän käyttö, tiedusteluvalvontavaltuutetun tiedusteluviranomaisiin kohdistuva rajoittamaton tiedonsaantioikeus, tiedusteluvalvontavaltuutetun oikeus ilmoittaa tiedusteluviranomaisen lainvastaisesta toiminnasta esitutkintaviranomaiselle sekä eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan suorittama siviili- ja sotilastiedustelutoiminnan parlamentaarinen valvonta.

On selvä, että kaikki edellä mainitut oikeusturva- ja valvontajärjestelyt tulee säätää myös kotirauhan suojaan puuttuvia uusia tiedustelutoimivaltuuksia koskeviksi.

Päälakimies

Jan Sjöbom